

Svar på Antero Eerolas och 17 andra ledamöters motion om att ordna med kylning vid vårdhemmen för äldre och handikappade i Vanda

VD/8387/00.02.00.03/2021

TA/ML-L/EP/JT/KW

Antero Eerola och 17 andra ledamöter lämnade in följande motion i enlighet med fullmäktiges arbetsordning:

”Under sommaren fick vi uppleva långa värmeperioder i Finland, som kändes av kraftigt också i huvudstadsregionen. I Finland var till exempel juni den varmaste i hela mätningens historia. Även på annat håll i världen kunde man se rekordvarma, rentav förödande värmeperioder. Bakgrunden till fenomenen är klimatförändringar som är en påfrestning för hela jordklotet.

Även om klimatförändringen inte bara ger upphov till att temperaturerna stiger – utan i ett större perspektiv extrema väderfenomen – är det mer än sannolikt att vi i Finland kommer att få uppleva varma somrar också i framtiden. Därför bör man i framtiden fästa stor uppmärksamhet vid att lindra värmen inne i lokaler. Detta borde gälla allt offentligt byggande och det existerande byggnadsbeståndet, även i Vanda.

Särskilt viktigt är det att kyla ner utrymmena i de serviceboenden för äldre och handikappade som samhället ansvarar för att ordna. Inomhustemperaturer på till och med 30 grader är mycket ansträngande, rentav outhärdliga för äldre och handikappade som rör sig dåligt eller eventuellt är helt oförmögna att röra på sig. De har inte möjlighet att söka sig ut i svalare väderförhållanden. För hög värme kan till och med vara farlig för äldre personer. Möjligheten att gå ut med människor som bor på vårdhem försvåras också av den fortsatta bristen på vårdare.

Verksamhetsområdet för social- och hälsovård i Vanda har berättat att det installerats kylmaskiner i flera verksamhetsenheter under sommaren och att det också beställts installeringar. Takten har ändå varit långsam, varför kylning har saknats på flera ställen.

I framtiden räcker det inte heller att social- och hälsovårdsväsendet inser behovet av kylning först när värmeperioderna har börjat. Man måste förbereda sig för dessa i god tid på förhand. Samtidigt måste Vanda stad kräva att privata vårdhem följer samma praxis i fråga om kylningen när staden upphandlar tjänster av dessa.

Kylningen kan också förverkligas med hjälp av energisparande och klimatneutrala lösningar. Å andra sidan kan man inte säga till äldre personer som ligger i värmen att detta är er insats i arbetet för att stävja klimatförändringen – särskilt eftersom bakgrunden till den kvävande värmen just är klimatförändringen.

På basis av ovanstående med hänvisning till kapitel 22 punkt 1 i Vanda stads förvaltningsstadga lämnar vi, undertecknade ledamöter, in en motion med följande innehåll:

* Staden gör en utredning om att ordna med kylning i de kommunala och privata vårdhem för äldre och handikappade som finns i Vanda. Utgående från utredningen sätter man igång med en övergripande plan för att ordna med kylning redan till nästa sommar. Det eventuella behovet av anslag när det gäller

att ordna kylning tas upp vid höstens budgetförhandlingar.”

Stadsfullmäktige 23.08.2021 § 36

Beslut:

Stadsfullmäktige beslutade att ta upp ärendet till behandling och sända fullmäktigemotionen till stadsstyrelsen för beredning.

Verksamhetsområdet för social- och hälsovård konstaterar följande i sitt svar:

Värmebölja är en särskilt stor risk vid social- och hälsovårdens vårdinrättningar, eftersom äldre personer och långtidssjuka är mer känsliga för hettans skadliga inverkan. Under sommaren 2021 rådde det en exceptionellt lång värmebölja i Finland. På många håll blev inomhustemperaturen i byggnaderna höga och värmen var påfrestande för vårdhemmens invånare.

Vid de olika boendeenheterna inom äldre- och handikappservicens resultatenhet för specialboende följde man effektivt med inomhustemperaturerna under sommaren 2021. Till enheterna skaffades många flyttbara fläktar och kylare, särskilt till de gemensamma utrymmena men också till invånarnas rum och pausrummen för anställda. Deras effekt är ändå otillräcklig för att kyla ner rumsluften i stora lokaliteter. Spjälgardinerna hölls huvudsakligen stängda i de rum där det fanns sådana. Personalen fäste särskild uppmärksamhet vid bland annat att lokalerna vädrades, invånarna var lätt klädda, vistades utomhus och fick tillräckligt med vätska. Särskild uppmärksamhet fästes vid de utrymmen där läkemedel förvarades. Värmen påverkar läkemedelsbehandlingen: medicineringen kan öka de hälsorisker som orsakas av hettan och varmare förhållanden än normal rumstemperatur kan försämra läkemedlens kvalitet.

Värme och kyla kan med tanke på boendehälsan orsaka eventuella sanitära olägenheter vid sidan av bland annat buller, mögel och luftföroreningar. Rumstemperaturen på inomhusluften i servicehus, vårdhem och andra motsvarande lokaliteter ska utanför uppvärmningsperioden vara + 20 °C – + 30 °C. För temperaturen på inomhusluften har fastställts en åtgärdsgräns (+ 30 grader) i social- och hälsovårdsministeriets förordning, vilket betyder att den som har ansvar för olägenheten ska börja vidta åtgärder enligt 27 § eller 51 § i hälsoskyddslagen för att utreda den sanitära olägenheten och vid behov avlägsna eller begränsa den. Om olägenheten orsakas av konstruktionerna eller isoleringen i den byggnad där bostadslägenheten eller vistelseutrymmet finns eller av grundläggande system som byggnadens ägare är ansvarig för, är det i första hand byggnadens ägare som svarar för att olägenheten avhjälps. Vidare kan den kommunala hälsoskyddsmyndigheten enligt 27 § förelägga den som är ansvarig för olägenheten att utan dröjsmål vidta de åtgärder som behövs för att utreda, avhjälpa eller begränsa den sanitära olägenheten och de faktorer som har föranlett den.

Vanda stad har sex egna äldrecenter som erbjuder långtidsvård: Simonsböle äldrecenter, Myras (3 vån.), Korso äldrecenter, Malmängens boende- och aktivitetscenter, Myrbacka äldrecenter och Tavastby äldrecenter. Dygnetruntboende för personer med funktionsnedsättning som stadens egen verksamhet erbjuds vid Mårtensdalsgrändens boendeenhet, i Ruusuhaka, Keltamokoti i Dickursby, Kyttlandsvägens boendeenhet, Kerogrändens boendeenhet, Tavastbyvägens boendeenhet och Myras (4 våningen Björkhemmet, i samma våning verkar också enheten för korttidsvård av barn och ungdomar med funktionsnedsättning). Till Resultatenheten för specialboende hör dessutom sex servicehus

(Hasselbacken, Getpors, Hästbrinken, Björkby, Metsotie och Myrbacka). I en del av dessa är personalen på plats dygnet runt.

Existerande kylningslösningar och reparationskostnader

En stor del av ovan nämnda boendeenheter administreras för närvarande av bolag inom VAV-koncernen (VAV Hoiva-asunnot Oy, VAV Palvelukodit Oy, VAV Asunnot Oy). Ruusuhaka, Keltamokoti, Kyttlandsvägens boendeenhet och Tavastby äldrecenter ägs av aktörer utanför staden. VAV-koncernen har kartlagt vilka kylsystem det finns i objekt med omsorgsboende dygnet runt. Boningsrummen i objekten i Myrbacka färdigställdes år 2019 har ingen kylning, med undantag för äldrecentret (Krukgränden 7). I Myras (Krukgränden 5) har en del gemensamma utrymmen och matsalsutrymmen ett kylsystem för tilluften.

En byggnadsspecifik behovsutredning-projektplan om kylningsbehoven har tillsvidare bara gjorts för Korso äldrecenters del (Delreparation kylningsbehov, 25.1.2021). Enligt behovsuredningen är de reparationsåtgärder som nämns brådskande. Hösten 2021 installerades luftvärmepumpar i vistelse- och läkemedelsummen, vilka man ännu inte har någon långvarig användningserfarenhet av. Det installerades också solskyddsfilm på en del av boenderummens fönster för att minska värmebelastningen. De genomförda reparationerna förverkligades med stadens anslag för lokalinvesteringar. Korso äldrecenter är en av Vanda stads fyra servicehusbyggnader som såldes till VAV Hoiva-Asunnot Oy (tekniska nämnden 31.5.2021, 3 §).

Enligt uppgifter från VAV-koncernen har det genomförts kylningslösningar av olika grad i fastigheterna. Alternativen är a) en utrymmesspecifik kylningsenhet (användaren har regleringsmöjlighet/med centraliserad styrning), b) kylning endast i de gemensamma utrymmena (de öppna utrymmena), sålunda att regleringsmöjligheten i fastigheten beror på systemet och c) att förse tilluften i de gemensamma utrymmena och bostäderna med kylning, sålunda att regleringen utförs av fastigheten. Av dessa alternativ är A det mest utvecklade sättet att ordna kylningen.

Under vintern 2021–2022 har det gjorts en preliminär utredning över kostnaderna för att genomföra eventuella reparationsarbeten och ytterligare kylningssystem i objekt som ägs av VAV-koncernen. Kostnaderna för utrymmesspecifika kylningsenheter (alternativ A) i en boendeenhet med femton platser har uppskattats vara cirka 75 000 euro. De lösningar som bygger på nerkylning av tilluften (alternativ C) ligger på en kostnadsnivå av 210 000–320 000 euro, beroende på objektets storlek.

VAV-koncernen har hyrt ovan nämnda objekt till staden enligt den så kallade principen om självkostnadshyra, varvid man måste komma överens med hyresgästen, dvs. Vanda stad, om möjligheterna att genomföra en eventuell kylning av utrymmena, typen av genomförande för respektive objekt och omfattningen på genomförandet. Utgångspunkten för principen om självkostnadshyra är att de kostnader som uppkommer tas ut av hyresgästen till sitt fulla belopp i hyran. Staden har åter hyrt bostäderna till omsorgsboendets invånare, eftersom boendet i fastigheter med dygnetruntomsorg bygger på ett hyresförhållande. Eventuella reparationskostnader kan inverka på invånarnas hyra. Höjningen av hyresnivån måste vara rimlig.

Om att ordna kylning i privata vårdhem

I motionen om att ordna med kylning förutsätts det att utredningen också ska gälla de privata vårdhem för äldre och handikappade som finns i Vanda. I den boendeservice dygnet runt som gäller äldre är andelen köpta tjänster 71 procent medan den är 88 procent när det gäller boendeservicen för

utvecklingsstörda. Verksamhetsområdet för social- och hälsovård har under vintern 2022 också varit i kontakt med privata serviceproducenter och samlat uppgifter om kylningsbehovet i olika objekt och om vilka metoder som använts för kylningen. Utgående från de svar som man fått av serviceproducenterna används särskilt fläktar (i 80–90 % av objekten) och flyttbara luftkonditioneringsapparater för att svalka och kyla ner inomhusluften. I över hälften av objekten (cirka 60 %) används också luftvärmepumpar. I nästan hälften av objekten har inomhusluften sporadiskt överstigit 30 grader. Åtgärder har särskilt riktats för kylning av gemensamma utrymmen och läkemedelsrum. Före utgången av januari månad har man bara fått in uppgifter från en del av verksamhetsställena.

Staden förutsätter att serviceproducenterna följer riksomfattande anvisningar och författningar och övervakar att dessa följs. Det är viktigt att ordna kylning när det är varmt och till det har producenterna samma metoder och hjälpmedel till sitt förfogande som stadens egen serviceproduktion. De privata serviceproducenternas enheter är annorlunda och ofta hyr även producenten i fastigheten. Att ordna kylning i en fastighet är en stor investering som i praktiken höjer hyrorna också i de privata serviceproducenternas enheter. Staden kan inte kräva att serviceproducenterna eller fastighetsägarna gör sådana investeringar som inverkar på invånarnas hyresnivå och försvagar deras utkomst.

Privata serviceproducenters verksamhet regleras av lagen om privat socialservice, i vilken det bestäms om övervakning och vid behov om sanktioner mot serviceproducenter. Enligt den här lagen kan regionförvaltningsverket utfärda sanktioner för privata vårdhem om de inte börjar vidta behövliga åtgärder på grund av hetta.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, Valvira, har ett riksomfattande koordinationsansvar i övervakningen av social- och hälsovården. Regionförvaltningsverket (AVI) har det huvudsakliga ansvaret för övervakningen av servicen. I kommunen svarar social- och hälsovårdsväsendet eller något annat motsvarande organ för övervakningen av den privata servicen.

Åtgärder inför den kommande sommaren

Institutet för hälsa och välfärd (THL) har gett vårdinrättningarna anvisningar om hur man vidtar skyddsåtgärder mot negativa hälsoeffekter av svårt hetta. Anvisningarna innehåller både förhandsåtgärder för värmebölja och åtgärder vid värmebölja. Inom verksamhetsområdet för social- och hälsovård planeras åtgärderna utgående från landsomfattande anvisningar. Uppföljningen av temperaturer dygnet runt fortsätter och effekterna av vidtagna åtgärder utvärderas.

Enligt stadens förvaltningsstadga svarar stadsmiljöns verksamhetsområde för stadens verksamhetslokaler. Verksamhetsområdet för social- och hälsovård verkar i rollen som användare av lokalerna och fortsätter samarbetet med stadsmiljöns verksamhetsområde, VAV-koncernen Oy och de övriga fastighetsägarna för att prioritera och planera reparationsbehoven vid de enskilda objekten inför den kommande sommaren. Verksamhetsområdet anser att det finns behov av att lagenligt granska kylningsbehovet i olika objekt tillsammans med fastighetsägaren, med hjälp av en så kallad årsklocka. Behovet bör också alltid granskas vid planeringen av andra, större reparationsprojekt.

Verksamhetsområdet för social- och hälsovård konstaterar vidare att alla på vårdhemmen bör ha möjlighet att vistas i ett öppet och svalt utrymme när det är varmt och att det därför är särskilt viktigt att kyla ner de gemensamma utrymmena. Man kommer också att utreda möjligheten att använda solskyddsfilm som fästs på fönstren och minskar värmebelastningen, särskilt när det gäller de lokaler och rum som lätt blir varma under sommaren.

Stadsmiljöns verksamhetsområde konstaterar följande utöver det som föreslås ovan:

Kontrollen av temperaturerna i social- och hälsovårdens lokaler och möjligheterna att ordna kylning har utretts utgående från social- och hälsovårdsväsendets prioriteringar med början i äldrecentren. För installationen av kylning i objekt som ägs av staden har det funnits ett oriktat anslag reserverat i investeringsprogrammet för reparationsbyggande från och med år 2020. Hittills har anslaget närmast använts för planering och ändringsarbeten i Korso äldrecenter. Då äldrecentren övergick i VAV Hoiva-Asunnot Oy:s ägo och med beaktande av välfärdsområdesreformen minskades den anslagsreservering som var avsedd för kylning till 100 000 euro/år under ekonomiplaneåren 2023–2025. I det investeringsprogram som godkänts av stadsfullmäktige är anslagsreserveringen för år 2022 fortfarande 500 000 euro. Utöver detta kan åtgärder som inriktas på att förbättra förhållandena genomföras med objektspecifika anslag, på det sätt som fastställs i behovs- och projektplanerna.

Vid samarbetsförhandlingarna år 2022 mellan verksamhetsområdet för social- och hälsovård, stadsmiljöns verksamhetsområde och VAV-koncernen Oy har man kommit överens om att börja främja olika kylningslösningar i Simonsböle äldrecenters och Malmängens boende- och verksamhetscenters lokaler. Kylningen av de allmänna utrymmena i tredje våningen i Myras äldrecenter förbättras i samband med ändringsarbetena under våren 2022.

Serviceenheten för lokalledning som hör till stadsmiljöns verksamhetsområde svarar i första hand för förhållandena i de lokaler som ägs av staden och de åtgärder som krävs för att reparera dessa. Koncernbolagen och de externa fastighetsägarna ansvarar på motsvarande sätt för dessa saker när det gäller de fastigheter som ägs av dessa. Förhållandena och eventuella reparationsbehov bedöms från fall till fall. Genomförandet och de ekonomiska effekterna fattas det beslut om mellan fastighetsägaren och användarna.

Utöver detta påskyndar stadsstyrelsen arbetet med att få luftkonditioneringen i skick inom serviceenheterna, för att man redan under sommarperioden 2022 ska kunna trygga lagenliga värmeförhållanden i lägenheterna.

Stadsstyrelsen 28.3.2022 § 17

Biträdande stadsdirektörens förslag:

Stadsstyrelsen beslutar att

- a) ge Antero Eerola och de 17 andra ledamöter som undertecknat motionen stadsstyrelsens svar i enlighet med förslaget, och att
- b) föreslå för stadsfullmäktige att stadsstyrelsens svar antecknas för kännedom.

Behandling:

Stadsstyrelsen kompletterade svaret på fullmäktigemotionen genom att lägga till följande i slutet:

Utöver detta påskyndar stadsstyrelsen arbetet med att få luftkonditioneringen i skick inom serviceenheterna, för att man redan under sommarperioden 2022 ska kunna trygga lagenliga värmeförhållanden i lägenheterna.

Beslut:

Stadsstyrelsens godkände det kompletterade förslaget.

Stadsstyrelsens förslag:

Stadsfullmäktige beslutar anteckna stadsstyrelsens svar för kännedom.

Beslut:

Förslaget godkändes.

Bilaga:

- Antero Eerolas och 17 andra ledamöters undertecknade motion om att ordna med kylning vid vårdhemmen för äldre och handikappade i Vanda

Anvisningar för sökande av ändring: 2.1 Besvärsförbud

Närmare information:

Minna Lahnalampi-Lahtinen, direktör för äldre- och handikappservicen, tfn 050 3121815

Pekka Wallenius, direktör för fastighetscentralen, tfn 040 7492592

E-postadresserna har formen fornamn.efternamn(at)vantaa.fi